

Grunnlovsforslag 1

(2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Øyvind Korsberg, Per-Kristian Foss, Marit Nybakk, Dagfinn Høybråten, Trygve Slagsvold Vedum, Trine Skei Grande og Snorre Serigstad Valen

Dokument 12:1 (2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Øyvind Korsberg, Per-Kristian Foss, Marit Nybakk, Dagfinn Høybråten, Trygve Slagsvold Vedum, Trine Skei Grande og Snorre Serigstad Valen om endring i Grunnloven § 14 med sikte på å utelukke at stortingsrepresentanter kan beskikkes som statssekretærer

Til Stortinget

Bakgrunn

Etter at ordningen med statssekretærer hadde vokst frem i praksis, fikk den uttrykkelig grunnlovsforankring gjennom § 14, som ble vedtatt i 1976. Samtidig ble § 62 endret for å gjøre det klart at statssekretærer – på samme måte som statsråder – ikke samtidig kan fungere som stortingsrepresentanter.

I de senere år har stortingsrepresentanter flere ganger blitt beskikket som statssekretærer. Eksempler finnes fra regjeringer med ulik politisk farge.

Den som tiltrer som statssekretær, må automatisk tre ut av Stortinget og kan først gjeninntre dersom han eller hun får avskjed i løpet av valgperioden. På begge punkter innebærer ordningen at en annen statsmakt (regjeringen) får direkte innflytelse på Stortingets sammensetning. Dermed blir den kontrollerte instans med på å bestemme hvordan kontrollinstansen skal settes sammen, og kan hypotetisk sørge for å få «opposisjonelle» elementer ut av Stortinget og inn i mer kontrollerte omgivelser i et departement.

Ordningen innebærer også et praktisk sett ikke uvesentlig avvik fra den grunnlovsfestede og prinsipielt sett grunnleggende ordning at det er velgerne,

og ikke den utøvende makt, som skal bestemme Stortingets sammensetning.

Det samme problemet er selvfølgelig ikke til stede når en stortingsrepresentant blir utnevnt til statsråd. Her er vi på en helt annen måte i kjernen av det konstitusjonelle systemet, noe som ikke minst kommer til uttrykk ved at statsrådene siden 1884 har rett (og – i praksis – langt på vei plikt) til å møte i Stortinget og ved deres konstitusjonelle og parlamentariske ansvar for regjeringens og departementenes virksomhet.

På bakgrunn av den gjeldende ordningens betenkelighet i et demokratiperspektiv, tar forslaget sikte på å stenge den mulighet som i dag finnes for å hente statssekretærer fra Stortinget. Etersom endringer ikke er tilsiktet på noe annet punkt, vil bl.a. reglene om valgbarhet (§ 62) bli stående urørt. Formålet realiseres enklest ved å endre Grunnloven § 14 om Kongens kompetanse til å beskikke statssekretærer (§ 14).

Forslaget er utformet i tre alternativer. Alternativ 1 henter inspirasjon fra § 12 om statsråder, og klarer dermed samtidig at også statssekretærer må være norske statsborgere med stemmerett i stortingsvalg (at uttrykket «stemmeberettiget norsk borger» omfatter både kvinner og menn, følger av § 50 første ledd, slik bestemmelsen ble endret i 1913).

I en annen form går alternativ 2 enda mer direkte på forslagets hovedpoeng.

Alternativ 3 er utformet som alternativ 2, men tar med politiske rådgivere ved statsrådets kontorer, i tillegg til statssekretærene. Dette har sammenheng med at begge grupper er avskåret fra å møte på Stortinget, jf. Grunnloven § 62 annet ledd. Regjeringen bør ikke ha større frihet til å gripe direkte inn i Stortingets

sammensetning ved å tilsette rådgivere enn ved å beskikke statssekretærer.

Fast møtende vararepresentant regnes i denne sammenheng som «stortingsrepresentant» og vil dermed være uaktuell som statssekretær. Det samme gjelder for vararepresentanter som er innkalt til Stortinget under den faste representantens sykdom mv.

Forslaget vil derimot ikke stenge for at vararepresentanter kan beskikkes i perioder da de ikke er innkalt til Stortinget. Men så lenge de gjør tjeneste som statssekretær, vil den neste på listen over vararepresentanter måtte innkalles i stedet, jf. Grunnloven § 62 annet ledd. På samme måte vil vararepresentant måtte innkalles for statssekretær som blir innvalgt på Stortinget, men som ikke har tatt avskjed før den nyvalgte forsamlingen har trådt sammen.

I samsvar med den praksis som ble innledet gjennom Dokument nr. 12 (2007–2008), blir hvert forslagsalternativ fremmet i så vel moderne språkdrakt som i den språkform som ennå dominerer i Grunnloven (som stammer fra revisjonen i 1903).

Ikrafttreden

Dersom annet ikke blir bestemt, trer vedtak om grunnlovsendring i kraft straks.

For å gi større handlefrihet under saksforberedelsen, foreslår vi subsidiært å åpne for at ikrafttreden kan utsettes til etter neste stortingsvalg. Dette vil bl.a. gi partier som inngår i regjeringens parlamentariske grunnlag, bedre tid til å planlegge sin fremtidige bruk av representanter som allerede er utnevnt som statssekretær eller som kan være aktuelle for slike oppgaver.

Forslaget fremmes i to alternativer. Hovedalternativet (alternativ 1) bygger på dagens ordning og legger ikrafttredelsen til 1. oktober 2017 (jf. det tilsvarende punkt i grunnlovsforslaget om positiv parlamentarisme mv. gjengitt i Dokument nr. 12:14).

For det tilfelle at det sistnevnte forslaget skulle bli vedtatt med øyeblikkelig virkning, fremmes det også et alternativ 2. Ettersom konsekvenser av dette vil kunne bli at det holdes valg før september 2017, er ikraftsettelsen her lagt til det tidspunkt da Stortinget trer sammen etter neste stortingsvalg, jf. Grunnloven § 68.

Forslag

Det fremmes følgende

forslag:

I

I Grunnloven gjøres følgende endring:

Alternativ 1 A – Grunnloven § 14 skal lyde:

§ 14

Kongen kan beskikke stemmeberettigede norske borgere som ikke er stortingsrepresentanter, til statssekretærer, til å bistå statsrådets medlemmer under utførelsen av deres forretninger utenfor statsrådet. Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av statsrådet som han er tilknyttet, i den utstrekning vedkommende bestemmer.

Alternativ 1 B – Grunnloven § 14 skal lyde:

§ 14

Kongen kan beskikke stemmeberettigede norske Borgere, som ikke ere Storthingsrepræsentanter, til Statssekretærer, til at bistaa Statsraadets Medlemmer under Udførelsen af deres Forretninger udenfor Statsraadet. Den enkelte Statssekretær handler paa Vegne af det Medlem af Statsraadet, til hvem han er knyttet, i den Udstrækning Vedkommende bestemmer.

Alternativ 2 A – Grunnloven § 14 nytt annet ledd skal lyde:

Stortingsrepresentanter kan ikke beskikkes til statssekretærer.

Alternativ 2 B – Grunnloven § 14 nytt annet ledd skal lyde:

Storthingsrepræsentanter kunne ikke beskikkes til Statssekretærer.

Alternativ 3 A – Grunnloven § 14 nytt annet ledd skal lyde:

Stortingsrepresentanter kan ikke beskikkes til statssekretærer eller ansettes som politiske rådgivere ved statsrådets kontorer.

Alternativ 3 B – Grunnloven § 14 nytt annet ledd skal lyde:

Storthingsrepræsentanter kunne ikke beskikkes til Statssekretærer eller ansættes som politiske Raadgivere ved Statsraadets Kontorer.

II

Ikrafttreden

Alternativ 1

Grunnlovsendring vedtatt i samsvar med forslag i del I trer i kraft 1. oktober 2017.

Alternativ 2

Grunnlovsendring vedtatt i samsvar med forslag i del I trer i kraft med virkning fra det tidspunkt da

Stortinget trer sammen etter neste stortingsvalg, jf. Grunnloven § 68.

31. januar 2012

Dag Terje Andersen

Marit Nybakk

Trine Skei Grande

Øyvind Korsberg

Dagfinn Høybråten

Per-Kristian Foss

Trygve Slagsvold Vedum

Snorre Serigstad Valen

Referert i Stortingets møte 28. september 2012.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Dag Terje Andersen
president